

*Jag minns den jusa, breda gatan, torgets marknadsliv,
jag minns den lilla stugan, den med fönstrets pelargon.
Mitt hjärta pockar: Vad du känner, skrivare, så skriv!
Men de bli alltför matta, alltför tomma ord, och ton.*

*Jag minns den nya staden, hus dess puls slog frisk och stark,
och minns hur nuet dallrade omkring de nya köpmanshus.
Jag gick på asfalt, men jag gick väl och på minnets mark
och glömmer ej idyllen uti sommarnattens ljus.*

*Jag minns väl skutors långa rader i den gamla hamn,
där jag en tilflykt sökte mig från gaten mitt i dagens kvalm.
Men varför jag i hjärtat jämt bevarar Trondheims namn
är ändock för dess stolta kyrka, orgelbrus och psalm!*

David Ekdahl.

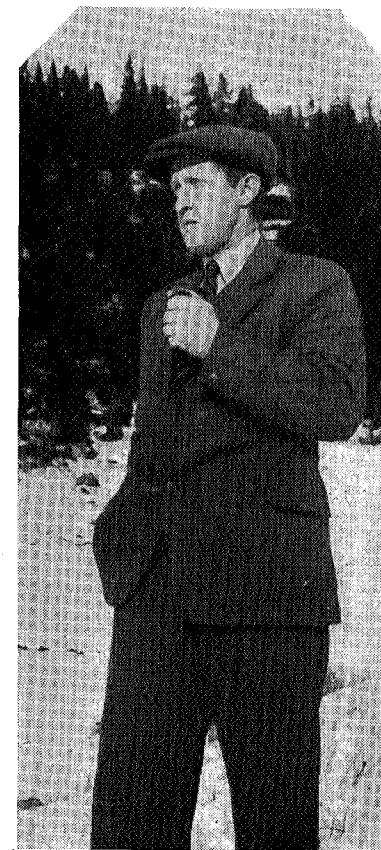
Fjellfolk i Fosen.

AV MIKKJEL FØNHUS

Hvem kjenner ikke Mikkjel Fønhus, mannen som for nesten 20 år siden kom som et friskt væer inn i norsk litteratur? Og er det turfolk og naturelskere som ikke har opvelet gleden ved bøkene til Mikkjel Fønhus, så er det på tide å ta det tapte igjen. Det er som om man får villmarken og fjellet inn i stuen når man leser «Skoggangsmann», «Der villmarken suser» og «Det skriker fra Kverrvilljuvet» — forfatterens tre første bøker som slo fast at her hadde man med et sjeldent fortellende og skildrende talent å gjøre. Og de er etterfulgt av mange, mange fler.

I nedenstående artikkel forteller Fønhus om fjellfolk i Fosen, «denne halvøya som er så merkelig uangrepet av teknikken og det tyvende århundres rasende jag», som forfatteren sier.

Fønhus har ordet:

Forfatteren.

Folk i Steinsdalen prøvde vettskremme mig med Vassdølin, som skulde ha den farligste isen av alle vatna over fjellet til Namdalseid. Jeg måtte helst ikke gå Vassdølin; det kom straumer der under isen, så den blev en lumsk fallgrubepulp, der var en igjennem og borte før en visste ordet av!

Hans Åsegg, den siste beboer på Olvassholmen.

Det var i slutten av november nå siste hausten dette; fjellvatna på Fosen hadde sovnet for vintren; men Vassdølin skulde altså ikke være til å lite på.

Jeg lovde pent ikke å gå den isen, men tenkte ikke på å holde løftet; den som har basket attmed ei stor elv helt fra en tok til å krabbe, han behøver ikke la isen lure sig.

Jeg hadde et par måneder bodd i Steinsdalen, og skulde nå over til Namdalseid, for å reke videre nordetter landet. Omtrent midtveis innpå fjellet mot Eidet ligger to gardar som heter Finnvolen, eller bare Vollen som folk kaller dem til dagligdags. Vilde en ta det riktig makelig, så kunde en gå til Vollen første dagen, overnatte der, og holde på til Namdalseid dagen etter. Men tok en beinleies over Vassdølin, lenger nord, da skulde en greie turen til Vassmoen, den første bebyggelse en møtte, på en seks timers tid.

Altså gikk jeg denne ruta. Og jeg hadde dessuten en særskilt grunn til det: jeg vilde se og ha et fotografi av *Olvatnet*, der det før i tida bodde folk jeg hadde hørt så mye om i Steinsdalen. En av dem hadde jeg truffet også, storjegeren, den sytti-årige Hans Åsegg, som bodde på Olvassholmen ved Olvatnet i lang tid før han flyttet ned i bygda. — Det var stutte dager nå, så jeg og hunden min drog iveri fra Steinsdalen før det blev riktig lyst om morgenen.

Vi fulgte dalføret langs Steinselva innover; snø var det ikke mer av enn at en gikk lett uten ski; kjente stiger var det vi fór på, hadde bedrevet adskillig skogs- og fjell-liv her disse par månedene. Vi kom forbi den skogsbua der jeg og hunden hadde opholdt oss flere veker sammenlagt; vi sa farvel med bua, og var forlikte om at sjelden hadde vi hatt så bra et losji i skogen. Herfra skrådde vi op i snauffjellet, tok rett over Vassdølheia. Der så vi langt, mot den tverrbratte Rundfruklumpen i sør, og mye lenger mot nord, der Fosens høyeste fjell, Øienskavlen, reis i været.

Dagen var bare halvlys, skodda lå og grodde i tindene. Og den som til vanlig bor sørpå, merker godt at han er kommet op i slagskuggene fra Nordlands mørketid, slik sist i november, selv om en ikke er lenger nord enn Namsos. Det er temmelig stor skilnad på dagen, på lengda av den.

Vi kom igjen ned i barskog, og stod på Vassdølin, det lange og granne dyret av et vatn som ligger og vrir sig innerter. Her gikk jeg lett på den livsfarlige isen, som jeg godt så var farlig. Og tilslutt nådde jeg da Olvatnet, der folk har levd og slitt gjennom lang tid, slitt slik som bare enslig boende fjellfolk gjør det.

Olvassholmen heter den utlagte plassen som ligger her, på et nes som smetter ut i vatnet. Den dyrkede jorda synes tydelig enda; men husa er det ikke noe att av. Omkring vatnet er det endel barskog, men snauffjell tett ved.

Fra Olvatnet og ned i Steinsdalen har en noe slikt som snaue fire timers jevn marsj, og omtrent det samme attende. Til nærmeste bygda i Flatanger er det kortere. Men folka på Olvassholmen fór nok mye til Steinsdalen når de skulde handle.

For vel femti år siden bodde det der på plassen en mann de kalte for «Jamten»; han var egentlig svenske, fra Jämtland, derav navnet «Jamten». Jonas Stärk skrev han sig forresten for. Om han

hadde fått dette navnet Stärk fordi han var en kjempe, det skal være usagt. Men sterk var han i alle fall så det går gjetord om det enda, nå halvt hundre år etter han er død.

Det høres nokså lite troverdig men er likevel et faktum, at denne Jamten bar en hundre kilos mjølsekk fra Steinsdalen til Olvasholmen, på vinterføre. Ski brukte han ikke, men en slags truger.

Men så var altså Jamten det en kaller en «overkar». Han var ikke bare sterk som en gamp, men sterkere enn en gamp, ettersom det fortelles. En gang en hest stod og ikke greidde flytte et vedlass, da spente Jamten hesten ifra, gikk sjøl i skjekene, og drog lasset laus..... Nåja, det kunde jo vært en fillegamp.

De to næste beboerne på Olvassholmen etter Jamten døde, blev far til Hans Åsegg, som jeg alt har nevnt, og så Hans sjøl.

Hans Åsegg kom til mig en dag der i Steinsdalen. Fort kom syttiåringen borte på veien, en svær kar med litt huskende gang; slik går de gjerne de som gjennom en mannsalder har måttet stege over stokk og stein første de kom litt utenom stuedøra.

Han har bodd lenge nede i bygda nå, Hans Åsegg; men han skulde gjerne ha levd på Olvassholmen all sin dag, sier han. Det blir gjerne slik med typiske fjellfolk at fjellet er det siste de greier rive ut av sinnet. Samme om fjellet har bydd dem aldri så mye slit.

Så sterk som Jamten har nok ikke Hans Åsegg vært, enda han ruver nokså bra. Men når han gir sig til å berette om livet på Olvassholmen, så skjønner en at det kunde ikke nettop ha vært noe for smågutter.

Jeg trenger bare referere en enkelt historie:

Det var en vinter like under jul at far til Hans drog ned til Steinsdalen for å gjøre noen innkjøp. Avtalen var at dagen etter skulde Hans møte ham på tilbakeveien, for å hjelpe til å bære. Først var tungt, med stor og laus snø.

Men det blev verre om natta, snøen enda større, først enda tyngre. Hans drog ut fra Olvassholmen lenge før det blev lyst om morgenen. Men da stjernene var kommet på himmelen om kvelden, da var han nådd bare til Melhussetrene, og dit kan en fra Olvassholmen renne på vel et par timer, om skiføret er tålelig

bra. Ved Melhussetrene møtte han far sin, med tung bør, han hadde brukt hele dagen fra Steinsdalen. Men tror De at karene la sig til på setra om natta? Nei takk, de delte bora, og klemte på attende til Olvassholmen, dit de rakk klokka to om natta.

Slit kan være bare morro så lenge det er sport. Men når slitet blir til kampen for tilværet, da kan det alltid ta sig noe ansless ut.

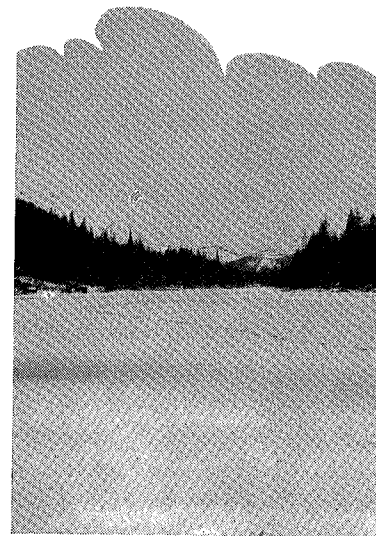
Nå skal en ikke tro at det bare var «i gamle dager» at det fantes fjellfolk på Fosen som hadde det så hardt i det daglige liv.

Jeg trenger ikke opplyse årbokens lesere om hvor lite av kjøreveier det finnes på denne halvøya, som er så merkelig uangrepet av teknikken og det tyvende århundres rasende jag — for mig er forresten dette den største tiltrekningen ved Fosen. Men denne mangelen på kjøreveier gjør at mange folk der den dag idag tildels må bære på ryggen handelsvarene sine, omtrent som de gjorde på Olvassholmen.

Som jeg før nevnte, så ligger det to gardar midtveis innpå fjellet mellom Namdalseid og Steinsdalen, Finnvollgardene, litt vest for enden på det store Finnvolvatnet. Enten folket der skal til Namdalseid eller Steinsdalen, så har de omkring fire timers marsj.

Ifjor vinter, seint en kveld, kom jeg på ski til Finnvollen, hadde gått fra Namdalseid, skulde over til Steinsdalen. Det var den østre del av de to gardene jeg kom inn på, og kona der stirret forundret med det samme jeg steg innom døra — fremmedfolk her slik seint om kvelden, og dette årsens leite, var tydeligvis ikke så helt vanlig.

Ved bordet satt en diger kar, han kunde vel være i sekstiåra. Han hadde slik en logn måte å prate på. Det var bonden på garden, Jakob.

Etter Vassdølin gikk jeg isen.....

Siden har jeg jo lært å kjenne ham, og hørt endel om ham.

Jakob har båret mangen seig bør over høgfjellet fra Steinsdalen, og mangen ungdom skal sikkert ha nok med å følge seksti-åringen i fjellet enda. En ting forakter Jakob stort — noe jeg forresten er så inderlig enig med ham i — og det er bilen. At ungdommen skal klenge sig op i en rutebil første de skal et par kilometer bort gjennom bygda, det er ikke nettop et av tidens mest fortrøstningsfulle foreteelser. Men Jakob går lenger enn til bilen, han tar også sykkel med, han kan ikke skjønne annet enn at folk kan gå på sine bein, nå som før — sa han til mig.

Og Jakob gruer ikke for å gå, selv etter han er kommet adskillig op i åra. Er jeg ikke feil underrettet, så er det ikke lenge siden han på én dag gikk fjell-leies fra Finnvollen vestover til Hopstaddalen og fjell-leies attende til Steinsdalen. Jeg har sjøl vært over til Hopstaddalen, fra Steinsdalen; det er ingen lang tur. Men når en så tar med strekningen fra Finnvollen også, så får en respekt for det den aldrende mannen gjorde.

En turist sørfra lå på Finnvollen en sommer.

Så en dag kom Jakob attende fra en tur til Steinsdalen. Han hadde kløvhest. Men turisten undret sig litt: hesten kom uten noe som helst i kløva, mens Jakob bar på en nokså stor bør — den viste sig etterpå å veie atten kilo.

— Men hvorfor legger du ikke bora di på gampen da, Jakob? sa turisten.

Nei, svarte Jakob, han tenkte at hesten kunde ha godt av å slippe bære noe en gang den og. Og enten Jakob tok på ryggen dette vesle her eller ei, det kunde nå bli omtrent slikt slag.

Hvor rask Jakob er til å ferdes i fjellet, det fikk en embedsmann se som var ifølge med ham til Finnvollen.

En stund før de var framme, sa Jakob at han vilde gå i forveien, vilde varsle dem heime om at det kom fremmedfolk, som skulde mottas. Embedsmannen var slett ikke så dårlig til å gå, og han kunde ikke skjønne at Jakob skulde greie komme større tidligere til Vollen enn han sjøl. Men da Jakob tok til å stege ut, da var det forunderlig så fort han fløt unda, embedsmannen viste ikke ordet av før Jakob var mange hundre meter foran ham, og snart helt borte. Og enda sprang ikke Jakob, bare gikk.

Den mest brunbarkete, værbitte mannen som viser sig i Steinsdalen, er bonden på den vestre Finnvollgarden, Erik Stjern. En tørr og kraftig kar i sine beste år.

Mest hver helg kom han til den garden i Steinsdalen der jeg bodde. Småguttene hans må til Steinsdalen på skole, og så kom han med dem, eller hentet dem. Delvis gikk guttene hans og de til Jakob også alene over fjellet, den fire, fem timers turen. De er neimen ikke frøsne av sig.

Det hendte at Erik Stjern kom etter det var mørkt om lørdags- eller søndagskvelden, kom ned de svarte skogliene ovenfra Persheia; mest rart han og guttene kunde ta sig fram i mørket, ingen skikkelig fotstig som det er der engang. Men de nevnte aldri med et ord at turen kunde være trasig, selv om det i fjellet lå snøfonner der en sokk i til op på leggen.

Heller ikke gat Erik Stjern et ord om slit når han la på sig borer på trede kilo for å bære dem over fjellet attende til Vollen. Slikt er bare dagligdags, ingenting å snakke om.

En sønn av Jakob Vollen har nylig slått sig til på et gammelt og nedlagt bruk ved Austvatnet, omtrent midtveis mellom Finnvollen og Steinsdalen. Og denne unge mannen bar siste sommeren eller hausten en halv mjølsekk, femti kilo, de tunge stigningene fra Steinsdalen og op til Austvatnet. — Han er skyldt til far sin.

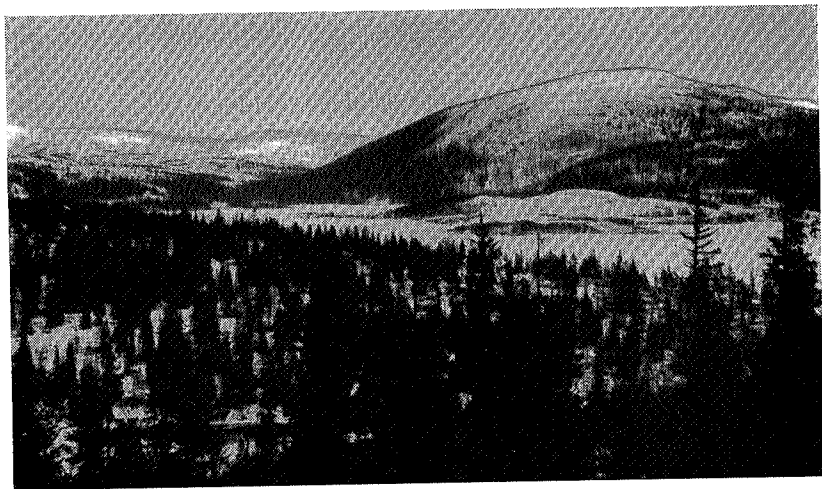
Selv den tretten års gutten hans Erik Stjern tok ihaust en bøtte poteter på ryggen og bar fra bygda og heim til Finnvollen. De får lære sig til!

Nå er det jo slik at på disse Finnvollgårdene kjører de varer med hest fra Namdalseid, på vinterføre. De kan også kløve fra Steinsdalen. Men selv om de om vinteren frakter fram mye av det som må kjøpes, så faller det jo støtt et og annet likevel. Og det er mindre bråk med å slenge det på ryggen enn å ta med sig kløvhest — når en bare har sterk nok rygg, og mot og vilje deretter.

Finnvollbøndene er velstående folk. Det er forresten det vanlige overalt i landet at mennesker som bor langt vekk ifra kommunikasjonene, de greier sig best særlig i nedgangstider. Og det er ingen tilfeldighet. For hele deres liv blir innstilt på dette å hjelpe sig sjølve, og det er unødig å gå nærmere inn på hvordan karakteren og viljelivet deres utvikles.

De folka jeg her har omtalt litt, de er selvsagt bare noen få av alle de mange på Fosen som jeg skulde anta lever omtrent på samme viset, så lite som det er med kjøreveier.

Og det blir snart mange nye fjellgarder. Ved Olvatnet prøver

Olvatnet. — Plassen Olvassholmen ligger på neset som stikker fram i vatnet.

unge og iherdige menn fra Osen å få sig dyrkingsjord; det skal kunde bli ei hel lita bygd der. Og just der forbi er det planlagt kjørevei fra Namdalseid til Steinsdalen, så for de fremtidige Olvass-byggingene blir det vel mindre å bære på ryggen. Måtte nå myndighetene få fart i sakene, så de unge menneskene slipper å vente for lenge med å ta fatt. Det er tungt å vente i slike tider som nå.

— — —
Det blev noe større snø på den videre turen min fra Olvatnet og over Meungheia. Men snøen minket ettersom jeg senket mig mot det lange vatnet Øiungen, det jeg såvidt kunde se oppe fra høgdene, se den østre enden på det. Og der ved enden, men enda langt borte, skimtet jeg en lys, bar flekk; det var jordet på Bukten, tett ved Vassmoen, dit jeg skulde.

Isen på Øiungen så noe svart og tvilsom ut; linnværet hadde tatt hardt her, nysnøen var bare en sørpe på isen. Men skogåsene langs det fire kilometers vatnet var ulendte og tunge å gå, så jeg tok isen likevel, prøvde den med tollekniven av og til, for å være trygg. Den greidde sig godt.

Så overnattet jeg på Vassmoen, og gikk dagen etter kjøreveien ned til Namdalseid. Der var en likesom så brått og uventet nær Oslo: «Aftenposten»s ettermiddagsutgave fra dagen før!

Men bak mig ute på det store Fosen lå bygda dit det bare kom post to ganger i veka, og der jeg bare en eneste gang på over to måneder hadde sett dalens eneste bil.

Men der var det godt å være.

Mikkjel Fønhus.

